

zřejmě pozorovati účinky a vliv doby v káznici strávené, pohybují se zde úplně volně a jsou používáni k nejrůznějším hospodářským pracem. Od ostatních trestanců liší se jednak již zmíněnou volností a jednak oděvem (kázniční trestanci mají oděv barvy světlé, chovanci přechodného ústavu barvy černé). Každý pokus o útěk, jakož i hrubší trestní čin svědčící o nepolepšitelnosti má za následek zpětvzetí do káznice, kde se celý trest vykoná.

Po přehlédnutí této jistě pozoruhodné instituce, vrátila se exkurse obohacena neocenitelnou zkušeností zpět do Bratislavy. Bylo by si přáti, aby skvělý úspěch této exkurse našel na naší universitě příklad i v ostatních oborech právních.

Jest nám milou povinností poděkovati zde p. prof. Milotovi za laskavé poskytnutí této příležitosti a celé arragement exkurse a p. vrch. státnímu zástupci dra Ant. Kissichovi za opatření volného vstupu do trestnice i za jiné vzácné informace. Rup. Pintera.

Z Masarykovy sociologické společnosti. Prvé přednáškové období Masarykovy sociologické společnosti bylo vyčerpáno ještě dvěma přednáškami, o nichž jsme dosud nereférovali.

Byla to jednak přednáška brněnského universitního profesora dra J. A. Bláhy o sociologii selství. Sociologie snaží se stanoviti průměrný typ českého sedláka. Sedlákem jest ten, kdo vlastní a vzdělává půdu, jež jest střediskem všech jeho zájmů. Je důležité zabývati se sociologií selství, poněvadž kultura každého národa vyrůstá také z půdy. Sedlák stojí půdě nejbližší, jí jest podmíněn a určován celý jeho život. Zemitost jest tedy nejvýznačnější rys selského charakteru. Práce, související s půdou a výživa, daná zemědělským zaměstnáním, způsobuje jednostranný vývoj tělesné konstrukce. Sedlák byl až do nedávna, někde ještě jest dosud soběstačný. Jako člověk hospodářský jde vždy za hodnotami užitkovými. Tak je uzpůsobován i jeho život citový. Rodina jeho je soudružnější společnými zájmy, názory a city.

Druhá přednáška byla bratislavského univ. profesora dra J. Krále o novějších sociologických teoriích revolučních. Obě přednášky zakončeny byly zajímavou debatou účastníků. Dr. Jindřich.

LITERATURA.

Dr. Ant. Basch. Měnová reforma v Německu. Bratislava. 1925 Sbíрка předn. extense univ. Komenského sv. 9. — 8°, str. 56. Autor vybral si thema velice vděčné, ale zároveň velice obtížné. Vděčné proto, poněvadž německá měnová reforma jest národohospodářský proces prvního řádu, který bude tvrdým oříškem pro celou generaci národohospodářskou. A obtížné, poněvadž proces tento je tak bohatý na podrobnosti, které jest těžko oceniti, aniž by byly přeceněny nebo nedoceněny, na hospodářské snahy, z nichž nesnadno definovati hospodářskou pravdu, na průvodní jevy, jichž vliv na celý proces jest zvážiti. Tím pozoruhodnější je, jak autor dovedl poměrně krátkou studii zachytiti charakteristické znaky reformy a podati tak čtenáři v hlavních rysech její obraz. Že se to autorovi podařilo vysvětliti, možno tím, že měl příležitost sledovati celý vývoj z blízka a učiniti si o ledačem vlastní úsudek.

Knížka je vlastní vylíčení postupu měnové reformy v Německu. Většinou omezuje se na historická fakta. Úzký rámeček dvou přednášek, z nichž publikace vznikla, nedovolil autorovi provésti kritickou analýsu těchto fakt, která by byla jistě velice zajímavá. Snad učiní tak v díle, které v předmluvě ohlašuje.

Hospodářský vývoj poválečný v Německu možno považovati za nejvýraznější příklad hospodářského vývoje v poválečném světě vůbec, neboť v něm jsou shrnuty nejvýraznější jevy ve formě, možno říci,

skoro klasické, měnová pak politika jest sice pouze jednou řadou takových jevů, je však tak úzce s celou hospodářskou soustavou spjata, že možno říci, že v ní se zrcadlí celý hospodářský život poválečného Německa, se všemi jeho překvapujícími, ba divokými fásami. Měnová politika jest skoro vždy příčinou nebo následkem některého hospodářského průvodního jevu. Bude obtížným, ale tím záslušnějším a radostnějším úkolem určití souvislost těchto jevů, jejich vzájemnou závislost, jejich nejen časovou posloupnost, ale i logickou příčinnost. Vyskytnou se jistě případy, zdánlivě nemožné, ale při bohatosti a složitosti nynějšího hospodářského života vysvětlitelné, že jeden jev jest příčinou i výsledkem jevu druhého, a mnohé jiné problémy tak odlišné od přímočarých pouček. Objeví se, že pravda, rozluštění těchto problémů, platnost abstraktních zákonů je vždy relativní. A že čím bude hospodářský život složitější, tím bude relativnější, a vznikne pochybnost, udrželi vůbec věda národohospodářská krok s tímto vývojem a podaří-li se jí vždy a včas dojíti k správnému resultátu.

Německý případ je sám o sobě daleko zajímavější než na př. rakouský. V Rakousku odstraňoval překážky stojící v cestě stabilisaci činitel třetí, abych tak řekl, deus ex machina. V Rakousku se nedočkali té chvíle, kdy se inflace nejen nevyplácí, nýbrž hyne sama sebou, kdy peníze přestávají býti penězi, nikdo je nepřijímá, a proto jejich zájem —snad jsem příliš pesimistický, ale ukázalo se, že vše je možno, jen když je to účelné — pro stabilisaci byl druhořadý, nutilo velmoce, aby mu pomáhaly a samo se jen staralo, aby tato pomoc byla co nejvydatnější. Naproti tomu Německo, které i po prohrané válce zůstalo bohatým státem, jehož kapitál je v zemi a jehož vývojová a produktivní možnost jej činí soběstačným, staralo se samo o sebe daleko více. Přes tyto rozdílné podmínky, je ohromnou skutečností, že Německo provedlo inflaci až, tak řka, ad absurdum, a pak samo, vlastní silou, naopak za okolností krajně nepříznivých provedlo proti všem překážkám reformu v době poměrně krátké. A myslím, že ani nelze tu veškeru příčinu toho, že to bylo možno, shledávati v dobře voleném systému, nýbrž také v tom, jak byl tento systém, proveden, v té německé důslednosti, která neztratila vlastního cíle reformy s očí a dovedla mu podřídití zájmy ostatní. A tu důslednost, myslím, můžeme Němcům pouze závidět.

Knížka dra Basche je také čestnou výjimkou v naší národohospodářské literatuře. Ačkoli měnová otázka našeho německého sousěda sama svou zajímavostí si vynucuje pozornost a bude jednou uváděna jako klasický národohospodářský příklad, neprojevil se u nás patřičný zájem o tuto otázku tak, jak by se očekávalo. Kdežto v cizině poválečná situace hospodářská dala podnět k skvělým knihám, u nás většinou se mlčí. Snad příklad dra Basche, který se soustavně publicisticky poválečnými otázkami zabývá, vzbudí pozornost u těch, kdo nepíší, a přiměje je, aby psali. Snad. Doufejme. Prozatím se těšíme na obsáhlejší dílo, které dr. Basch slíbil. L—ř.

Dr. Frant. Weyr: Soustava československého práva státního. Druhé vydání. 1924. Str. 476. — Ve Sbírce spisů právnických a národohospodářských vydal minulého roku dr. František Weyr, řádný profesor ústavního práva Masarykovy university, druhé vydání své Soustavy československého práva státního. První vydání knihy setkal se se vzácným u nás úspěchem, neboť bylo během asi tří let rozebráno. Autor podržel základní dispošice knihy, a omezil se na zpracování nového legislačního materiálu, jakož i na zhodnocení literárních posudků, věnovaných prvnímu vydání jeho knihy. Odborná literatura došla v novém vydání značné pozornosti a kritického ocenění.

Jakkoli jsme se povahy Weyrovy Soustavy dotkli již ve svém referátě o prvním jejím vydání (Všehrd, roč. II., str. 141 a n.), pokládáme za vhodné vytknouti znovu její methodologický ráz a vnitřní obsah.

Vlastnímu výkladu ústavních předpisů předesílá autor stručný nárys obecného práva státního. Vychází od své právní noetiky, zvané normativní, která se obírá principiálně pozitivními normami, a ohraničuje

ji od nauky o obecném právu státním, která pro poznání pojmů, kterých pozitivní právní řád užívá, není bez významu. Nárys obecného práva státního zahajuje výkladem o pojmu státu. Správně poukazuje k tomu, že stát lze definovati s různých hledisek a že normativně nelze stát definovati jinak než jako právnickou osobu, která jest současně normovým subjektem. Proti této definici staví autor obvyklou definici sociologickou, která jest panující právní vědou prohlašována neprávem za definici právní. Tato definice pokládá za podstatné znaky státu státní území, obyvatelstvo, právní organizaci. Po vymezení pojmu státu přechází autor k formám státním. Pojednává o monarchii, republice, dále státech jednotných a sdružených. Na to přechází k organizaci státu.

Výklad československého práva státního zahajuje nástinem vzniku československého státu a právního řádu. Zdůrazňuje, že vznik nového státu jest skutečností metanormativní a že právní věda se může obíratí jen státem hotovým. Stát v této souvislosti definuje jako právní řád, čímž překleneu obvyklý dualismus mezi státem a právem. Stát československý vznikl r e v o l u c í a tím byla, jak autor výstižně praví přerušena formální právní kontinuita se starými státními útvary. Při určení území státního přihlíží autor k příslušným mezinárodním normám. Soustavný výklad ústavních předpisů začíná vymezením pojmu právního řádu československého. Velmi obšírně jest pojednáno o orgánech i zákonodárných i výkoných. Po všeobecném rozhledu o zákonodárných orgánech československého státu řeší autor otázku, zda náš stát jest jednotným nebo složeným. Vidí v něm přes některé pochybnosti s hlediska běžné nauky stát s p o l k o v ý. Vidíme-li v československém právním řádě jediný právní řád s původní relevancí, pak budeme v našem státě spatřovati stát jednotný. Argumentovat pojmem spolkového státu, jak jej dosavadní nauka vytvořila, s jistotou nelze, poněvadž se dosud neshodla na podstatných znacích pojmu spolkového státu. Jak jest známo, vytvořila německá a rakouská nauka pojem spolkového státu dle konkrétního státu, totiž dle státu německého.

Samostatnou kapitolu věnuje autor právům a svobodám, jakož i povinnostem občanským. Také právní postavení menšin došlo v Soustavě náležitě pozornosti, zvláště pokud jde o otázku jazykovou. V poslední části spisu jest pojednáno o státním občanství a právu domovském. Pojem státního občanství konstruuje autor úplně ve shodě s normativní naukou jako stav. Dotýká se i pojmu o p e, o jehož vyjasnění se dnešní nauka zřetelně namáhá.

Chtěli jsme jen upozorniti na povahu i obsah knihy, která není jen universitní pomůckou, nýbrž i důležitou politickou příručkou. Význam knihy spočívá v tom, že se jí usnadňuje vnikání do ústavní konstrukce našeho státu. Nesluší ovšem přezíratí význam knihy i po té stránce, že přispívá k očistě právních pojmů od cizích elementů. Právě methodologická vyhraněnost knihy jest její největší předností.

Dr. Bohumil Kučera.

Má býti krupobitní pojištění postátněno? Dobrozdání dra Jos. Grubra. Posmrtné vydání. Nakl. J. Otto, Praha 1925. Str. 58, Kč 8. — Poslední práce prof. Grubra, nedokončená už, vydaná prof. drem Mackem, ukazuje, s jakou důkladností pracoval Gruber na každé práci, do níž se dal. Byv vyzván, aby podal dobrozdání o otázce krupobitního pojištění, zpracoval tuto otázku se stanoviska národohospodářského tak, že dobrozdání vzrostlo skoro na monografii. Vykládá předem vůbec podstatu pojištění a hlavně zemědělského. V pojištění vůbec vidí dva hlavní principy: princip aružnosti, solidarity (přenášení rizika na větší množství stejně ohrožených) a princip úspornosti. Líčí historický vývoj pojišťování a jednotlivé typy. Obšírně podává teoretický boj o otázku publicity pojištění, uvádí důvody pro i proti. Ukazuje, že není správný názor, že kde prosperuje akciová společnost, musí prosperovati i státní podnik, poněvadž mezi postavením úředníků jest tu vždy ještě značný rozdíl co do zájmu na hospodářském výsledku. Upozorňuje na zvláštnosti krupobitního pojištění: nestejnoměrnost časovou i místní a rozdílnou citlivost plodin, jež působí nepříznivě na vznik a intenzitu

potřeb, působí nedostatečně vyrovnávání risik a z toho vysoké prémie. Při tomto odvětví jest rozhodným většinou subjektivní úsudek. Velmi ostře se vyslovuje Gruber o původní osnově ministerstva zemědělství, neodborně připravené, spočívající na zásadě závaznosti, jednotnosti sazeb, monopolu, a státní dotace základní i ročních příspěvků. Tvrdí, že není u nás předpokladů pro závaznost, poněvadž není stejnoměrné potřeby, takže pojištění by bylo novou daní na výnos půdy. Jednotnost prémie by přikrost jenom stupňovala. Monopol má za odůvodněný, kdyby způsobil zlevnění a sevšeobecnění. Ale při krupobitním pojištění, odděleném od jiných pojišťovacích oborů, by aparát byl půl roku nevyužitkován. V novém návrhu ministerstvo upustilo od všech základních zásad a zůstalo pouze při státním příspěvku. Za cíl vytklo rozšíření a zlevnění pojištění. V zásadě státního příspěvku vidí Gr. opuštění zásad a vedení státních podniků, poněvadž se tu předem počítá s pasivností podniku. Popírá správnost tvrzení, že pojištění státní jest nutným korektivem faktického monopolu, neboť tento neexistuje. Ukazuje, že sociální pojišťovny, na něž se ukazuje, nejsou vlastně vůbec státními ústavami. Krupobitní pojištění jest jen jedním z oborů pojišťování, a jistě ne nejprůběžnějším. Nutilo by k zakládání dalších oborů, což by způsobilo jen újmu finanční státu i samosprávy. Popírá dále možnost lepších výkonů pro pojištěnce, vzhledem k dnešní obrovské soutěži soukromých pojišťoven. Konečně vyslovuje obavy, že provádění by vyvolalo jen nespokojenost na všech stranách, zejména pro vlivy politické. Vyznívá tudíž jeho úsudek o myšlence státního pojištění krupobitního velmi nepřívětivě. J. B.

JUDr. Jan Gallas: Výklad k zákonu o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, vyšlo jako třetí svazek svazek knihovny Sociálních Úkolů, v Praze 1925, 8°, stran 572, cena neoznačena. — Úvodem pojednává autor o pojmu sociálního pojištění, jeho vzniku a vývoji, jakož i o hlavních zásadách, na kterých spočívá náš zákon o sociálním pojištění. Po té probírá podrobně jednotlivé paragrafy zákona o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří a to tak, že cituje text zákona a přidává k němu vysvětlivky a poznámky, často velmi obsírné a názorné.

Práce tato, je vyšla z pera odborníka, nad jiné povolaneho — tvůrce našich zákonů sociálně-pojišťovacích — jest svou dokonalostí a jasností díkce nejen vítanou pomůckou všem, kdož zabývají se prováděním sociálního pojištění, nýbrž i informativní příručkou pro celou naši veřejnost. Dr. Jindřich.

Dr. Zdeněk Mach-František Kubr: Index ke Sbírce zákonů a nařízení 1918—1924. — Praha, Státní tiskárna. 8°. Str. 170, 20 Kč. — Min. rada Mach a vrch. komisař Kubr vykonali vydáním rejstříku k prvním sedmi ročníkům Sbírky záslužnou práci tím spíše, že, pokud vůbec je možno dosáhnouti dokonalosti v abecedním rejstříku, nic mu nelze vytýkati podstatného. Hojnost hesel usnadňuje hledání, protože jeden a týž zákon nalezne se pod několika hesly a také, byť stručně poznámky, že jde o změnu neb zrušení nějaké normy, pomohou velmi dobře orientaci. Tím všim ulehčí se informace, které právě na rychlosti velmi záleží. A proto lze Index vřele vítati a přáti si, aby dosáhl jako pomůcka nutná a pro každého právníka bez rozdílu potřebná toho rozšíření, jak jak podle své obsahové hodnoty v plně míře zasluhuje. Ča.

Orientierungskarte über die Gerichtszugehörigkeit in der Tschechoslowakischen Republik. Nákladem Bratří Sieplů v Liberci. — Jest známo, že rychlému a přehlednému informování slouží diagram, po případě mapa daleko lépe, než jakákoli příručka. Tento poznatek lze poznati velice jasně na právě vydané mapě soudní příslušnosti kde na prvý pohled lze seznati jednotlivé soudní okresy a příslušné k nim krajské soudy v celé republice, kde poměry příslušenství zvláště na Slovensku jsou mnohdy velice spletité. Na mapě jsou také naznačeny přehledně soudy smíšené, což má více ovšem platnost pro příslušníky národnostních menšin, ale pro informaci i jinak může býti důležité. dnk.

Dr. Kamil Šulc: Zákony a nařízení o radiotelegrafii a radiotelefonii v Československé republice. I. — Knihovna prvního československého radioklubu, č. 2. — Brno 1924. — Str. 84. — Moderní pokrok radiotelegrafie a zvláště radiotelefonie vyžaduje příslušnou úpravu se strany státní moci: jde o dvě protichůdné snahy, jednak zabezpečiti státu pokud možno největší ingerenci v tomto oboru, na druhé straně dáti obecnstvu volnost účastniti se svými výzkumy v zápalení příznivců tohoto vynálezu. V Americe a jinde dosáhla obliba radiotelefonie míry netušené, a radiotelefonie stává se pro praktickou rasu anglosaskou jakýmsi druhem sportu, jež umožňuje poměrná snadnost, s jakou si kdokoli může poříditi přijímací přístroj. U nás z různých důvodů byla radiotelefonie spoutána měrou velice značnou, takže máme obavu, že důsledku zákonných ustanovení nedosáhne u nás radiotelefonní průmysl té výše a dokonalosti, aby mohl úspěšně konkurovati s průmyslem volným a nespoutaným. Máme za to, že zákazy dovozu dokonalých přístrojů radiotelefonních z ciziny a vysoká cla na přístroje tyto jsou marným galvanisováním průmyslu našeho, které mu prospěti nemůže a obecnstvo drahými a nedokonalými přístroji jest od radiotelefonie spíše odpuzováno, čímž opět klesá průmyslu tomu odběratelstvo, čili ocitáme se v bludném kruhu protekcionářství obchodního, které v tomto směru není nikterak na místě. Zákaz přenosných stanic, jež prakticky jest u nás proveden, musí býti co nejdříve zrušen, jest ovšem nutno, aby společnost vysílací byla podporována těmi, kteří poslouchají, ale zdá se nám, že stát, aspoň pro prvou dobu, než se rozhlás u nás vžije, mohl by se zříci značného poplatku uznávacího. Poměrná snadnost, s jakou lze si poříditi stanici přijímací, donutil naše zákonodárce ku stanovení značných trestů peněžitých i na svobodě, jimiž jest vývoj radiotelefonie u nás spoután tak, že bude v zájmu jak státu, tak výrobců, tak i obecnstva, aby zákon byl co nejdříve zrevidován ve směru větší volnosti. Vždyť vývoj radiotelefonie jest tak rychlým krokem ku předu, že i zákonodárství bude se mu museti přizpůsobiti. Zdá se přímo absurdním, chce-li ministerstvo pošt stanoviti punčované typy a schemata byla zakázána. Ovšem zájmy státní jdou nade vše, ale bude se museti naléztí cesta, jak by zájmy státní, poručnickováním odkoukaným z Německa. Pak i u nás radiotelefonie nalezně živnou půdu pro svůj rozvoj, čemuž, obáváme se, nyní tak dosud není.

dnk.

Dr. Josef Kupka: Hlavní pravidla správy matrik. V Brně 1924. Str. 178 a 7 formulářů. Kč 18. — Kniha obsahuje sebranou veškeru materií týkající se agendy správy matrik, a třebas jest psána pro duchovní správce katolické, zaslouží pozornosti již z toho důvodu, že matriky jiných církví a státní jsou správě matrik katolických připodobněny. Předpisy matriční pocházejí u nás z doby před sto lety, a byly postupem času různými výnosy ministerskými a jinými doplňovány, tak že dnes představují nepřehledný konglomerát, což proniknouti se stanoviska katolického snaží se tato knížka dobrým způsobem. —á—

Bulletin de droit tchécoslovaque. Právnická Jednota v Praze počala vydávati s podporou ministerstva školství a národní osvěty a ministerstva zahraničí nový francouzský časopis, který má sloužiti informaci ciziny o rozvoji právnického a státovědeckého badání v Československu, jakož i postupu legislativních prací. První jeho číslo právě vyšlo a obsahuje vedle článku prof. Kadlce (Les fondements du Droit tchécoslovaque) studii prof. Hoetzla o správní reformě naší (La Réforme administrative) a reformě občanského práva od dra J. Srba (Les Travaux préparatoires du nouveau Code civil). Článek Čadův podává zprávu o společnostech a časopisech právnických a státovědeckých, dále je tu zpráva o právnickém sjezdu a konečně nekrology československých právníků letos zemřelých.

Nová revue velmi dobře může přispěti k navázání styků našeho právnictva se zahraničím. Je jich tím více třeba, čím právo zůstává obmezeno na úzké poměrné teritorium a bylo by si přáti, aby svého

účele dosáhla plnou měrou, Francouzština je jistě nejvhodnější řečí mezinárodní a nebude asi příště nutno připojovati stručné výtahy v angličtině. Ca.

Dr. Rudolf Rauscher: Volební kapitulace a korunovační reversy panovníků ve střední Evropě. — Bratislava, 1925. Právnická fakulta university Komenského, Knihovna sv. 9. — 8°. Str. 155. — Nelze upříti, že bratislavská fakulta pokračuje ve vydávání své knihovny velmi rychle a čile. Může hovořiti směle o svém úspěchu, jestliže letos vydala tři díla (posmrtné vydání Heyrovského Procesu, práci Rauschrova a Boháčkovu), jimiž vesměs dobře jsou vyplněny stále příliš citelné a zející mezery v naší právnické literatuře. Také práce Rauschrova zpracovává dosud novinu v našem badání o právu středoevropském a sice otázku volebních kapitulací a korunovačních reversů. Je pracována na podkladě četných pramenů a hojné literatury, jichž seznam a spolu i ocenění autor podává jako úvod. Na to rozvrhuje se celé pojednání na tři kapitoly, v nichž zprvu pojednává se o pojmu kapitulace a reversu a jejich vývoji, pak řeší se formální otázky jejich a konečně rozbírají se po stránce vnitřní, obsahové.

Volební kapitulaci autor definuje jako smlouvu mezi nastupujícím panovníkem a mezi osobami, které se účastní při nastoupení panovníka na trůn jako volitelé neb jako zástupci lidu a později země, o formě budoucí vlády panovníkovy. Rozdíl mezi kapitulací je dán tím, zda jde o monarchii převážně dědičnou neb volební. Také vývoj volebních kapitulací a korunovačních reversů je velmi zajímavý a jak jej sleduje autor, je zřejmo, že tu jde o instituci v pravém smyslu slova evropskou, která vděčí svůj vznik charakteristickému smísení volby panovnické s právem dědičným. S prvky souhlasnými setkáváme se stejně u nás jako v Anglii a naopak zase v Uhrách atd. Ze zejména u nás jsou kapitulace stylisovány a zaváděny podle vzorů cizích, je jasno a snad také i ta okolnost, že nemáme bližších zmínek o podmínkách, které byly kladeny českými panovníkům do Jana Lucemburského, mluví o recepci zřízení zahraničního ve XIV. stol. Ovšem zvláštní poměry vyvolané v našich zemích válkami husitskými. proměňují i volební kapitulace podle konkrétního případu, ale základ, jasně ukazující shodu s jinými kapitulacemi a korunovačními reversy zahraničními, potvrzuje nepochybně spojitost. Rauscher probírá ve výstižných charakteristikách tyto instituce podle jednotlivých teritorií a věnuje také pozornost i kapitulacím papežským a podle nich koncipovaným kapitulacím biskupským.

Vývoj volebních kapitulací a korunovačních reversů lze nejlépe sledovati na vývoji jejich vnější stránky a proto také zcela správně autor věnoval jejímu rozboru zvláštní kapitolu. V kapitulacích jak světských, tak duchovních je patrné dělení na dvě části, v nichž první obsaženy jsou články potvrzující dosavadní nabytá práva šlechty a v druhé pak se mluví o požadavcích veřejných. Tyto analogie mezi jednotlivými kapitulacemi nejsou podmíněny pouze shodným vývojem trůnního práva ve střední Evropě a také nerozhoduje, že obdobně jsou stylisovány kapitulace téhož panovníka vycházející z téže kanceláře královské jako Vladislavova pro Čechy a pro Uhry a podobně i Ludvíkova, nýbrž rozhoduje tu podoba zcela formální a tedy diplomatická. Všechno ostatní, potvrzování panovníkem, publikace jejich a p. jsou shodny. Je jisto, že jejich forma se zdokonalovala pozdějším vývojem, protože první a nejstarší typy nesou ještě zjevné známky způsobu, jak vznikají, totiž odpovědi na otázku, čili vlastně jsou protokolem o jednání stavů s králem (tak zejména české). Naproti tomu vyvinutý formulář na př. kapitulací německých má již všechny diplomatické znaky listiny a protože obsahují jednostranný slib panovníkův, jsou také v nich obsaženy jen povinnosti panovníkovy, teprv v pozdějších dobách objevují se i poznámky o jiných věcech, zvláště výhrady stavů. Proto v textové části publikační (nikoliv »referující«) oznamuje se povšechně slib panovníkův, který se v dispozici podrobně specifikuje. Tak se vyvinul z pouhého slibu panovníkova, který zprvu byl jen písemně potvrzován, zvláštní institut dokonalý a perfektní. Bylo si proto přáti, aby v této

kapitole snesený materiál byl zhodnocen se stanoviska historicko-diplomatického. Autorovi se podařilo sebrati doklady skoro ze všech zemí evropských, nejen středoevropských a bylo by bývalo vhodné, kdyby ještě nadto kontraposicemi významněji byla oceněna látka tu nahromaděná.

Konečně v poslední části své práce autor probírá vnitřní stránku kapitulací a korunovačních reversů a výstižně je charakterisuje, že upravují postavení panovníkovo ve státě a jeho kompetenci ve stavovské ústavě. I po stránce obsahové jsou si kapitulace států střední Evropy podobny a tak i v tomto bodě je zřejmý stejný původ, stejný pramen. Nelze skutečně litovati vynaložené námahy autorovy k vysvětlení tak zajímavé instituce evropského významu, jako jsou kapitulace a korunovační reversy a bylo by si přáti, aby jako doplňkem a vysvětlivkami byly vydány tyto kapitulace, často čerpané Rauschrem z pramenů a literatury těžko dostupné, na podkladě diplomatického a kritického metodou, aby tak jako argumentum ad oculos vynikla jejich vzájemná podoba. Ča.

Václav Chaloupecký, Staré Slovensko. Bratislava 1923. Str. 424 + XX. Spisy filosofické fakulty university Komenského v Bratislavě. Již přípravné studie Chaloupeckého pro přítomné dílo vzbudily pozornost. Neboť, ač nabylí jsme Slovenska jako nové země dávno ztracené, nebyl tu nikdo dosud, kdo by pojednal o historii této země jako takové. Dílo Chaloupeckého jest prvním, které přijalo na sebe tento úkol. A přejalo ho v úplnosti. Hlavním cílem díla Chaloupeckého jest ukázati a dokázati zvláštní individualitu Slovenska a to geografickou i historickou. O tom pak sporu býti nemůže, že tento cíl Chaloupeckým byl v jeho díle dosažen. Celých osm prvních kapitol jest věnováno tomuto předmětu v plastickém líčení, zvláště topografických poměrů země. Autor velmi podrobně tu líčí hranice Slovenska, jež patry zůstávají i po připojení Slovenska k Uhrám. I potom byla tu hraniční dělba mezi Maďarskem a Slovenskem, byla tu ona pohraniční zařízení hraniční, která byla mezi jinými zeměmi samostatnými. Chaloupecký zvláště v kapitole V. a VI. mluví o starých zařízeních na obranu země a obranách a stezkách zemských použiv podobného zpracování pro jiné části Uherska, čerpá z bohatého materiálu topografického a líčí hranice Slovenska, jež vyznačuje také na přiložených mapách. Sedmá kapitola díla Chaloupeckého sleduje hranice Slovenska v poměru k ostríhomské diecesi a osmá pak líčí vznikání novohradů a rozrušování dosavadních přírodních hranic.

Kapitola IX. až XIII. jest věnována organizaci správy a otázce národnostní. Chaloupecký probírá nejprve otázku hornictví na Slovensku, pak studuje původ stolic a tu jest opět zajímavá studie souvislosti sídel starých božích soudů s pozdější organizací správní. V kap. XI. probírá organizaci církevní a ve XII. organizaci správní. Zvláště v kapitole poslední nemohl již Chaloupecký přinésti mnoho nového, neboť otázky správy území uherského probádány jsou již dosavadními badateli velmi důkladně. Ale i tu snaží se autor o samostatné řešení různých otázek. V kapitole o národnostních otázkách opět rozvinul studium otázek nových. Jest mínění, že Slováci zaujali svá sídla příšedše přes Moravu.

Ku konci knihy jest pojednání o pramenech historických, které samo o sobě jest důležitou studií. K němu připojen jest podrobný seznam listin uherských, Slovenska se týkajících, ze staršího středověku. I tento seznam bude vítán při dalším studiu dějin Slovenska, protože Chaloupecký sestavil tu rozptýlené listiny spolu s uvedením, kde listina byla editována a kde o ní byla napsána kritika.

K textu dodán jest ještě rejstřík, neobyčejně obsáhlý a podrobný, obsahující historický místopis Slovenska až do XIII. stol. a také historický vokabulář z téže doby. I k tomuto rejstříku budou se vraceti další badatelé.

Chaloupecký má nespornou zásluhu, že byl prvním badatelem, který věnoval se vylíčení dějin Slovenska, země, která náležela k českému státu, právě z tohoto hlediska. Východiskem práce jest století XIII., století mohutných změn, které právě přimášely sebou zánik oněch specifických znaků samostatného vývoje Slovenska oproti Maďarsku. Autor opíraje se o toto století vniká do doby starší. Zdá se nám, že právě proto, že Chaloupecký omezil se až do XIII. stol. vznikl úkol nový, ukázati totiž, zda a jak i ve stoletích pozdějších objevuje se samostatná individualita Slovenska, zvláště v dějinách sociálních a právních.

Dílo vzbudilo pozornost. To dokazuje i obsáhlá kritika díla napsaná prof. Kadlecem do Průdů roč. IX, č. 1, a 2. Prof. Kadlec nejlépe byl povolán, aby ocenil dílo Chaloupeckého. Hodnotí je velmi příznivě. Vytká však autorovi některé vady. Jsou dvojího celkem druhu: jedny vznikly podle mínění Kadlecova z chybného filologického výkladu topických názvů a druhé vznikly zvláště v části, pojednávající o správě Slovenska tím, že autor nepovšiml si výsledků dosavadního badání. Nelze popřít, že filologie hraje v nejstarších dějinách velkou úlohu. Kdo odvážil se k výkladům na jejím podkladě, musí býti velmi dobře připraven. Může pak dojít k dalekosáhlým výsledkům. Větší význam mají výtky Kadlecovy, pokud jde o vady druhého druhu. Nikdo zajisté nepochybuje o významu studia přímo pramenného. Ale nelze se na ně omeziti tam, kde o řešení úkolu jest obsáhlá již literatura, která daný předmět probírá z několika hledisek. Je pak velmi pochopitelné, že autor, který tak činí, dopouští se i vad, kterých by se mohl jinak vyvarovati. Recenze Kadlecova pak sama přináší některé nové poznatky vzniklé na základě studia topických názvů, zvláště zajímavé pojednání o hradech černých a bílých.

Chaloupecký odpověděl na kritiku Kadlecovu replikou v Prúdech roč. IX, č. 4. Není spokojen s jeho kritikou. Nesouhlasí zvláště s míněním, že Slovensko bylo na poč. 13. stol. hojně osídleno. Brání svůj výklad, že comes curialis = služný dvorský, dále obhajuje svůj výraz pristalec. Hájí svého mínění o usídlení Slovanů bulharských a slibuje zvláštní pojednání o tomto předmětu. Konečně probírá jména některých míst a obhajuje svůj filologický výklad. Zmínuje se také o metodě při svém badání. Upozorňuje, že pracuje nejprve na základě pramenů a pak teprve obrací se k literatuře.

Na tuto kritiku kritiky odpověděl Kadlec v 5. čís. Průdů. Zdůrazňuje badání přímo pramenné, ale klade důraz i na prostudování literatury, která zpracovává danou otázku. Obhajuje tím vlastní svou metodu badání. Probírá opět některé filologické výklady Chaloupeckého a kritizuje je. Ukazuje, že některé neobstojí. Znovu potírá mínění Chaloupeckého o výkladu názvu comes curialis. Ukončuje také svou polemiku.

Kniha Chaloupeckého i kritika a polemika Kadlecova poskytlý vědeckou látku k novému badání. Dávají v mnohých otázkách přímo podněty. Jsou tudíž velmi cenné nejen svým obsahem, nýbrž právě těmito podněty.
Rauscher.

Karel Chochole-Dr. Tomáš Bednář: Přehled ustanovení kolkových a poplatkových v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. — Praha 1925. — Státní tiskárna. — 8°. — Stran 135. — Brož. 10.— Kč. — Zákonem č. 54 z roku 1925 nastaly některé změny v poplatkovém právu a sazebníku; pravidelně zákony poplatkové vůbec bývají nepřehledné, a proto autoři knížky snažili se předpisy tyto uvésti v systém spolu s ustanoveními dřívějšími. Možno říci, že snaha tato se jim v plné míře podařila, a že v knížce malé, však důkladné a přehledné, sestavili stručně systematiku poplatkového práva, z níž každý může čerpati poučení ve spletitých ustanoveních poplatkových. Kniha obsahuje pouze ustanovení platné v zemích historických. Ač přesahovalo by to rámec knihy, doporučovalo by se pojatai do ní i ustanovení o nejdůležitějších dávkách obecních, pokud mají platnost v celém státě, jako zvláště o dávce z přírůstků

hodnoty nemovitostí a dávce ze zábav, jež mají praktickou i faktickou důležitost poplatků státních. Knihu pro její hodnotu i láci (Kč 10.—) možno vřele doporučiti praktickým právníkům.
dnk.

Pětadvacet let Akciové společnosti dříve Škodovy závody v Plzni. Tato publikace, kterou Škodovy závody vydaly na oslavu svého pětadvacetiletého trvání co akciová společnost, není důležitou jen pro firmu a její obchodní přátele, nýbrž pro světový význam Škodových závodů jest velmi poučnou i pro všecku národohospodářskou veřejnost. Jest zde podán vývoj i nynější stav závodů, jež patří k největším kovo-průmyslovým podnikům celého světa a které mohou sloužiti co typ pro studium poměrů moderního velkopřůmyslu. Publikace obsahuje tři části: v první se popisuje vývoj společnosti, její závody, jejich výroba atd., spolu s krásnými leteckými snímky. V části druhé jsou diagramy, zvláště zajímavé k svrchu naznačenému studiu, ak sluší upozorniti na diagramy ohledně rozdělení výnosu podniku: na př. v r. 1924 z celého výnosu obdrželi dělníci a úředníci firmy ve svých mzdách a platech skoro 80%, stát na daních atd. přes 12%, akcionáři a správní rada ve formě dividend a tantiem necelých 8%. Potvrzují se tu zkušenosti, na př. v Německu učiněné, o malém poměrně podílu kapitálu na celkovém výnosu podniku v protivě ku naukám (na př. marxistickým). Na dividendy vůbec připadlo od r. 1899 do r. 1924 celkem 67 milionů zlatých korun, na investice 125 mil. zl. korun — V části třetí se pak pojednává o sociální péči firmy.

Bylo by si jen přáti, aby tato instruktivní publikace byla i širší veřejnosti učiněna přístupnou.
Rezný.

Dr. Jaroslav Prokeš: Přehled sociálních poměrů a snah v době husitské. — »Žižkova doba.« Cyklus přednášek. Praha 1924. »Pam. Odboje.« 16°. Str. 37. Kč 4.50. — Autor přehledně shrnuje v této studii výsledky jiných prací o sociálních dějinách doby husitské. Nepřináší tedy sice žádných nových poznatků, ale právě ve shrnutí a přehledu látky záleží cena této publikace, zvláště když i nyní leckdy je nutno ještě korigovati mylné názory na význam husitské revoluce na sociální Ča.

JUDr. Josef Langhammer: Těsnopisecká služba v Národním Shromáždění republiky Československé. — Praha 1925. Stát. ústav těsnopisný. Otisk z Těsnopisných Rozhledů. Ročník III. Str. 10, 8°. — Moderní zařízení parlamentu vyžaduje i dokonalé služby těsnopisecké, již dosud nepodařilo se ničím nahraditi. Je proto velmi zajímavo, dozvědět se podrobnosti a nahlédnouti do stenografické kanceláře velkého parlamentu a zejména do našeho nejen proto, že jde tu o institut naší ústavy, nýbrž, že naše N. S. při svých individuálních poměrech, zvláště mnohojazyčnosti, vyžaduje speciálních opatření. Dr. Langhammer informuje nás svým článkem zevrubně, odkrývá způsoby, jak lze technicky vyhověti jednacímú řádu sněmovnínú i jaké potíže se naskytají při provádění. Že organisace je dokonalá, lze viděti již z toho, že po konci schůze pravidelně nejdéle za hodinu bývá těsnopisecká zpráva hotova. Ovšem kladou se na naše stenografy požadavky nemalé, protože zapisují se vedle plenárních schůzí i schůze výborové. Ale vedle těchto zajímavostí, které nám autor zevrubně vysvětluje, má jeho článek i hlubší význam: ukazuje na důležitost stenografie zejména pro právníky a bylo by si přáti, aby právě naše kruhy dobře si jí uvědomily a pěstovaly.

Občanský zákoník v překladu porízeném péči tiskové komise spolku československých právníků Všechno se všemi dodatky do doby neposlednější a zákony s občanským právem souvisejícími vyjde v nejbližší době. Sbíрка tato bude publikována jako třetí svazek Zákonů československé republiky vydávaných Všechnem. Činíce tuto předběžnou zmínku podotýkáme, že sbírce byla věnována péče co do uspořádání a úpravy a že cena její bude dostupná všem, kdož knihy této jakkoli budou potřebovati.
V.

Dvě příručky o dani z obratu vydalo nakladatelství Reinbartovo. První J. Luzuma: Daň z obratu. Rozeznávání obratu pogařá přehled zboží podrobeného 1%ní, 2%ní a paušalované dani z obratu, abecedně srovnaný, s návodem výpočtu daně. — Druhá prof. F. Šmída: Daň z obratu a její účtování probírá povinnosti poplatníkovy, a hlavně způsob účtování různých druhů daně. J. B.

Univ. docent dr. Eugen Peřeckij: Sociálně-hospodářské poměry v Podkarpatské Rusi ve století XIII.—XV., nákladem vlastním, v Bratislavě, 1924, 8°, stran 148, s mapou Podkarpatska, cena není označena. — V knize této podává autor obraz o sociálních a hospodářských poměrech selského a městského obyvatelstva v době v titulu označené a všimá si také zvláště vesnic a měst, založených ve středověku. Ku konci zmiňuje se o kolonizaci, zalidnění a národnostních poměrech v Podkarpatské Rusi ve středověku, připojuje seznam osobních a místních jmen. Kniha zakončena jest francouzsky psaným závěrem: Resumé: L'Economie sociale de la Russie Subcarpatique du XIIIe au XVe siècle. Ku knize připojena jest mapka Podkarpatska ve XIII.—XV. století.

Dílo toto seznamuje čtenáře s materií dosud málo známou a jest obsahem svým poučné, zajímavé a poutavé. Dr. Jindřich.

Rudolf Urbánek: Žižka v památkách a účtě lidu českého. Spisy filosof. fak. Masarykovy univ. o. — Brno. — Filos. fak. 1924, 8°. — Str. 140. — Ze spisů vzpomínajících výročí úmrtí slavného válečníka a jeho doby je spis Urbánkuv vedle velikého Sborníku Žižkova, o němž jsme se zmínili již dříve, z nejzajímavějších. Profesor Urbánek podal v něm zprávy o tradici Žižkově a tak charakterisoval, jak jednotlivé doby ho pojímaly a pak po případě na jeho památce dále budovaly. Je vskutku velmi málo osob i v historii velikých národů, jako byla postava Žižkova, které by byly daly tolik podnětů zejména politických. Nás ovšem zvláště interesuje tento rys, který se táhne ustavičně celým vývojem našeho státu. Také samozřejmě je tradice Žižkova úzce spojena s právními názory a zejména Všehrd v předmluvě ke Kniham devaterým jej vzpomíná. Ale zajímavější jest, jak vzpomínka na Žižkovy činy provázela všechna úsilí státoprávní od počátku stol. XVIII., kdy památka jeho se spojuje s každým svobodnějším hnutím lidovým za samostatnost. Oživení úcty a využití její pro ideály v politickém zápase datuje se až ze stol. XVIII., kdy zvláště zásluhou Havlíčkovou a předních českých buditelů oživuje se tradice jak v literatuře a umění, tak i ve vědě, jež pátrá po rozluštění tohoto mocného a ojedinelého hnutí v pravdě lidového. O těchto otázkách jakož i o řadě jiných památek, v nichž se projevila památka Žižkova, informuje na vědeckém podkladě kniha Urbánkova, jež je v tomto směru osobitým dílem v jubilejní literatuře vědecké o Žižkovi. Ča.

Th. Dr. Frant. Reyl: Sociologie v politice. Čsl. ak. tiskárna v Praze, 1925, 8°, stran 420, cena Kč 36,00. — Autor pojednává o pojmu sociologie, o jejím historickém vývoji a o jejích hlavních směrech. Pak přechází k empirické sociologii: k hybným silám sociálního vývoje, k jedinci, jeho povinnostem a právům, k přírodě, kultuře, společnosti, církvi, prozřetelnosti v sociálním ději. Konečně zabývá se autor politikou, zejména socialismem. Kniha psána jest pod zorným úhlem katolicismu. Dr. Jindřich.

Obecný občanský zákoník

platný v Čechách, na Moravě a ve Slezsku se všemi dodatky a zákony do poslední doby **vyjde v říjnu** nákladem Spolku československých právníků Všehrd (Praha-I, Ovocný trh 3.)

Záznamy na vázané výtisky přijímá tajemník.

Nákladem S. Č. P. »Všehrd« v Praze, Redaktor dr. František Čáda. Tiskl B. Stýblo v Praze, Václavské nám. 28.